

ворить, что *Fasti Romani* Клинтона доводятъ событія до 578 года, между тѣмъ какъ во второмъ томѣ находится обзоръ событій до 641 года (*Rauschen*, S. VIII).

Признавая всю полезность работы Раушена, который, очевидно, много потрудился надъ нею и достигъ желаемого результата, т. е. на протяженіи царствованія Θεодосія Великаго замѣнилъ, можно сказать, авналы Баронія, мы не можемъ не выразить автору пожеланія довести до конца также успѣшно начатое дѣло и продолжить лѣтописное изложеніе событій на основаніи всего доступнаго теперь матеріала до паденія Западной Римской Имперіи, о какомъ намѣреніи говоритъ Раушенъ въ предисловіи (S. X). Нельзя не пожалѣть, что его послѣдующія работы будутъ касаться преимущественно запада. Рядъ подобныхъ *Jahrbücher* былъ бы въ высшей степени полезенъ и для V-го вѣка исторіи Восточной Римской Имперіи.

А. Васильевъ.

Лондонъ

2 августа (21 июля) 1898 г.

Leo Sternbach. *Ioannis Geometrae carmen de S. Panteleemone.* Cracoviae 1892
Отд. отт. изъ *Dissertationes classis philologicae Academiae litt. Cracoviensis XVI*, 218—303.

Ἐτει 1605-φ ὁ γάλλος F. Morellus ἐξέδωκε τύποις ἐν ἀνώνυμον ἱαμβικὸν «ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα Παντελεήμονα», ὅπερ εἶχεν εὐρήν ἐν τῷ 854-φ κώδικι τῆς ἐν Παρισίοις Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης. Ὁ κώδιξ οὗτος εἶναι τῆς 13-ης ἑκατονταετηρίδος, καὶ σύγκειται ἐκ χάρτου βαμβακεροῦ, τὸ δ' ἐν αὐτῷ τοῦ ἐγκωμίου κείμενον ἐμελέτησεν ἐσχάτως καὶ Λέων ὁ Sternbach, ὅστις καὶ ἐξέδωκε τοῦτο τὸ δεύτερον ἔτει 1892-φ μετὰ σημειώσεων κριτικῶν καὶ ἐνὸς πληρεστάτου *index verborum*, ἀποδοὺς αὐτὸ τέλος εἰς Ἰωάννην τὸν Γεωμέτρην, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ *Cod. Laurent. Plut. V, n. 10*, ἐνθα ἡ ἐπιγραφή ἔχει οὕτω: «Στίχοι ἱαμβικοὶ Ἰωάννου τοῦ Γεωμέτρου εἰς τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος τοῦ Χριστοῦ Παντελεήμονος». Ὁ λαυρεντιακὸς οὗτος κώδιξ ἐγράφη τῇ 14-ῃ ἑκατονταετηρίδι· ἀτυχῶς ὅμως ὁ Sternbach δὲν συνεβουλεύθη αὐτόν, τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐκδόσεως μενούσης οὕτω διὰ τοῦτο καθά τι δοκίμιον ἐπαινετῆς μόνον φιλοπονίας· διὸ καὶ ἄλλῃ τινὶ ἀπόκειται νὰ κάμη πλήρη τοῦ κειμένου ἔκδοσιν, διότι, καθά φαίνεται, δὲν εἶναι τοῦτο πλήρες ἐν τῷ παρισιακῷ κώδικι, ἀλλ' οὐδὲ καὶ ὀρθόν, ὡς ἀποδεικνύει τρίτον κεκολοβωμένον ἀντίγραφον, ὅπερ εὐρίσκεται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βιβλιοθήκῃ. Τὸ τρίτον δὲ τοῦτο ἀντίγραφον ἐγένετο περὶ τὸ τέλος τῆς 12-ης ἑκατονταετηρίδος ἐπὶ φύλλων μεμβρανίνων, καὶ ἐπειδὴ ἐν αὐτῶν ἐκ παλαιοῦ ἀπωλέσθη, τὸ κείμενον καταλήγει σήμερον ἐν τῷ ἀντιγράφῳ τούτῳ εἰς τὸν 886-ον στίχον τῆς ἐκδόσεως τοῦ Sternbach. Το ὅλον κείμενον, κατὰ τὴν αὐτὴν ἔκδοσιν, ἀριθμεῖ στίχους 1045, κατὰ τὸ ἡμέτερον ὅμως ἀντίγραφον ἀριθμεῖ ὀκτὼ περιπλέον στίχους, ἂν καὶ ἐλλείπει ἐκ τούτου ὁ τῆς ἐκδόσεως 206-ος καὶ 735-ος στίχος· ἡ δὲ τοῦ ποιήματος ἐπιγραφή ἐν τῷ ἡμετέρῳ κώδικι ἔχει οὕτω: «Μετάφρασις δι' ἱάμβων τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου μεγαλομάρ-

τυρος Παντελεήμονος». Τέταρτον αντίγραφο, κεκολοβωμένον ὡσαύτως καὶ σῶζον μόνον τοὺς στίχους 120—1045, ὑπάρχει ἐν ἐτέρῳ μεμβρανίνῳ κώδικι τῆς 12-ης ἑκατονταετηρίδος, ὅστις εὐρίσκεται ἐν τῇ παρισιακῇ Ἑθνικῇ βιβλιοθήκῃ ὑπ' ἀριθμὸν 690 Suppl. Τὸν κώδικα τοῦτον ὁ Sternbach μετεχειρίσθη ἐν τῇ οἰκείᾳ ἐκδόσει, ὀνομάσας αὐτὸν μὲν M, τὸν δ' ἕτερον P. Ὁ Krumbacher σημειοῦται δύο ἕτερα ἀντίγραφα, τὰ ἐξῆς. Cod. Marc. gr. 512, fol. 267, ἐνθα τὸ περὶ τοῦ Παντελεήμονος ἄσμα κεῖται ἀνώνυμον. Cod. Escur. Υ—Π—6, fol. 55. Ὁρα Geschichte d. byz. Litter. ², σ. 736.

Ὅπωςδ' ἴποτε τὸ περὶ τοῦ Παντελεήμονος ἄσμα τοῦ Γεωμέτρου δὲν εἶναι τέλειον ἐν ταῖς ἐκδόσεσι, καθὰ δείκνυσι τὸ ἡμέτερον ἀντίγραφο. Εἰς ὅλος στίχος δηλαδὴ ἐλλείπει πρῶτον ἕνεκα ὁμοιοκαταληξίας μεταξὺ τῶν στίχων 65—66, ὁ ἐξῆς:

τινῶν μετ' ἄλλων χριστιανῶν τῷ τρόπῳ

Ἔτερος ἐλλείπει μεταξὺ τῶν στίχων 74—75, ὁ ἐξῆς

— — — — — ἐκλογῆς μέγα
τοῦτον φανῆναι κρειπτόνων θεαμάτων,

Καὶ πάλιν μεταξὺ τῶν στίχων 236—237 ὑπάρχει ἔλλειμμα κατὰ τὸ ἡμέτερον ἀντίγραφο καὶ τὸν κώδικα M ὑπῆρχε δηλαδὴ ἐξ ἀρχῆς ἐκεῖ ὁ στίχος «τῷ πανσθενουργῷ τῶν καλῶν πρωταιτίῳ», οὗ αἱ λέξεις «τῶν καλῶν πρωταιτίῳ» συνεκολλήθησαν ἐν τῷ παρισιακῷ κώδικι τῷ 236-ῳ στίχῳ, ἀφοῦ πρῶτον ἐξ αὐτοῦ ἐξέπεσον ἕτεραι λέξεις, αἱ ἐξῆς: «τῷ δημιουργῷ τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω». Δύο ἕτεροι στίχοι, κατὰ τὸν ἡμέτερον κώδικα, ἐλλείπουσι μεταξὺ τῶν στίχ. 376—377, οἱ ἐξῆς:

τὸν μὴ βλέποντα λαμπρὸν ἡλίου σέλας!
οἷκτειρον, ἰάτρευσον ἠπορημένον!

Ἔτερος στίχος δι' ἐπαναληπτικὴν ὁμοιολεξίαν ἐλλείπει, κατὰ τὸν αὐτὸν κώδικα, μετὰ τὸν 605-ον στίχον, ὅστις ἐν τῇ ἐκδόσει ἔχει οὕτω: «διεῤῥέτωσαν ὃν δὲ κηρύσσεις πλάνον». Κατὰ τὸν ἡμέτερον κώδικα τὸ μέρος τοῦτο πρότερον εἶχεν οὕτω:

διεῤῥέτωσαν, εἰς βερεθρῶδεις τόπους
διεῤῥέτωσαν ὃν δὲ κηρύσσεις πλάνον κτλ.

Ἐξ ὁμοιολεξίας ὡσαύτως ἐξέπεσον δύο στίχοι μετὰ τὸν 660-ὸν στίχον, οἱ ἐξῆς:

ἀκουστικὸν σὺ οὕς ἐμοί, σῶτερ, δίδου·
ἐν ἧ δ' ἂν ἡμέρα γε συγκαλῶ σέ γε,
ταχὺς γενοῦ μοι κτλ.

Οὕτως ὀκτῶ ὅλοι στίχοι ἐλλείπουσι ἐκ τοῦ παρισιακοῦ ἀντιγράφου· ἂν δὲ καὶ ἕτεροί τινες ἐλλείπωσι μεταξὺ τῶν μὴ ὑπαρχόντων στίχων ἐν τῷ ἡμέτερῳ ἀντιγράφῳ, θὰ διδαχθῶμεν τοῦτο μόνον διὰ τοῦ ἀνεκμεταλλεύτου ἀντιγράφου τῆς λαυρεντιακῆς βιβλιοθήκης.

Ὁ ἡμέτερος κώδιξ δεικνύει, ὅτι τὸ παρισιακὸν ἀντίγραφο P ἔχει καὶ τινὰς μεταθέσεις στίχων· οὕτως ὁ 92-ος στίχος ἦτο πρότερον μετὰ τὸν 90-όν, ὡς ἐξῆς.

Ποίας, τέκος, θρησκείας; ἄρα πρὸς μίαν
 μένοντες ἦσαν τῇ συναλλήλῳ σχέσει,
 ἢ καὶ κατ' ἄλλην ἄλλος ἐν διαιρέσει;

Τὸ «συναλλήλῳ» ἐν τῷ κώδικι P κεῖται ἡμαρτημένως οὕτω «συναλλήλων» καὶ ὁ Sternbach διώρθωσεν αὐτὸ εἰς «φιλαλλήλῳ», βοηθεῖα συγγραφῆς τινος Νικηῖτα Εὐγενιανοῦ, γράψαντος ἐν αὐτῇ τὸ «φιλάλληλον σχέσιν» ἢ διόρθωσις ὅμως αὕτη εἶναι περιττή, ἀφοῦ τὸ «φιλαλλήλῳ» δὲν μετεχειρίσθη ἀλλαχοῦ ὁ Γεωμέτρης, τὸ δὲ «συνάλληλος σχέσις» οὐδὲν ἔχει τὸ ψεκτόν. Ἐτέρου στίχου μετάθεσις ἐν τῷ P ὑπάρχει μετὰ τὸν 562-ον στίχον. Ὁ στίχος δηλαδὴ «καρρατομηθεὶς χειρὸς ἐκ μαιαιφόνου», κατὰ τὸν ἡμέτερον κώδικα, προηγεῖται τῶν «ἐκεῖθεν ἔνθεν εἰς δόμους αἰωνίους» ὅπερ ὑποστηρίζει καὶ τὸ ἕτερον παλαιὸν παρισιακὸν ἀντίγραφον, τὸ M. Καὶ πάλιν ὁ 482-ος στίχος ἐν τῷ A κεῖται μετὰ τὸν 479-ὸν στίχον.

Μετὰ τὰς παρατηρήσεις ταύτας, δι' ὧν εἶναι φανερὰ ἡ ἀτέλεια τοῦ ἄσματος καὶ ἐν ταῖς ἐκδόσεσι καὶ ἐν τοῖς κώδιξι PM, θέλομεν τώρα προσκομίσαι ἐν ταῦθα μαρτυρίας τινὰς καὶ περὶ τῆς διαφθορᾶς αὐτοῦ τοῦ ἄσματος, λαμβάνοντες πρὸς τοῦτο ὡς βᾶσιν τὸν ἡμέτερον κώδικα, ὃν συντομίας χάριν ὀνομάζομεν ἀπλῶς A.

5 τὸν P, τοὺς A.—9 ἔστησε] τοῦτο οὕτως ἔγραψεν ὁ Sternbach, λέγων «in P adhuc est dignosci potest, ησε evanuit» ἀλλ' ὁ κώδιξ A ἔχει τὴν γνησίαν γραφὴν «ἔστειλε».—12 Νικομηθεῖαν AP. Παραδόξως ὁ S ἔγραψε Νικομηδεῖαν—21 τοῦ νόσου P, τοὺς νόσῳ A, κατὰ τὴν διόρθωσιν F.—23 θαυμαμάτων P, φαρμάκων A.

Ἐν τῷ στίχῳ 25 ὁ Sternbach διώρθωσε περιττῶς καὶ ἀσκόπως τὸ ἐν τῷ P «κρότον», ὅπερ ἔχει οὕτω καὶ τὸ A πάνυ καλῶς, ἂν ἀναγνώσωμεν οὕτως «οὗτος τὸ πανθαύμαστον ἐκλαβὼν κτέαρ | τὴν πρακτικὴν μάθησιν, οὐ τὴν ἀρτίαν, | κρότον διδάσκων συλλαβῶν (συλλαβῶν P) ἐνουθέτει».

28 ἐξ ὀπισθίων A, ἐξοπισθίων P.—30 ὄνπερ A, ὅπερ P || μεγιστᾶνες A, μεγιστάνες P.—31 πῶς ἐστὶ A.—32 ἔφθασαν εἰπεῖν τῶν νέων P, ἔφασκον, εἰπέ τῷ νέῳ A.—37 παῖς ἐστὶ A.—40 ἐμοὶ δὲ τούτων τῶν ἀκεστόρων βίβλων P, ἐμοὶ δὲ τοῦτον τὰς ἀκεστόρων βίβλους A. Ὁ St. τὰ «τούτων τῶν» τοῦ P μετεμόρφωσεν εἰς «τοῦτον ἐξ».—42 πημάτων P, τραυμάτων A. Τὸ «πημάτων» ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ εἶναι ἐπανάληψις ἐκ τοῦ 41 ου στίχου· τὸ «τραυμάτων» ἄρα τοῦ A δύναται νὰ εἶναι ἡ γνησία τοῦ ποιητοῦ λέξις, καὶ μάλιστα ἐπομένης τῆς λέξεως «ἀλγηδόνας».—47 παρεστᾶνα. AP.—49 τοῦ νεανίσκου πέρι A.—50 ὁ δ' A, κατὰ τὸν F, ὁδ' P || καλεῖσας A, καλέσσας P || μετὰ τὸ «ὑπηρέτας» οὐδὲν ἔλλειμμα ὑπάρχει ἐν τῷ A, κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ S. διὸ καὶ ἐν τῷ «καλέσσας — — — ἦγον » ἔχομεν ἀπλῶς τοῦ Γεωμέτρου σύνταξιν ὀνομαστικῆς ἀπολύτου.—52 λυχνίτου πλέον A, λυχ. δίκην P.—55 ὡς εἶδε θέαν A, ὡσπερ εὐθέως P.—56 κατ' ἄκρας A, κατ' ἄκραν P.—61 ὅπως A, εἴπως P.—62 ἐκδράμη^{οι} A.—63 ἔμπαλ' ἐν AP.—67 Παντολέοντα A, Πανταλέοντα P.—67 δηθάκις A, διθάκις P || βλέπων AP.—68 τὸ A, τῷ P.—69 τάχα A, τάχος P.—76 κρυφιδὸν A.—84 καὶ τί AP || πραύντατος A, πρεσβύτατος P.—94 πατήρ με AP. Ὁ St. ἀσκόπως

ἠλλοίωσε τὸ «με» εἰς «δὲ», καθότι τὸ «με» ἀποδοτέον συντακτικῶς εἰς τὸ «φύς».—95 καθημέραν AP.—97 εὐλαβεῖται A.—100 ἐσκόπει A, ἤθελεν P (κατ' ἐπανάληψιν ἐκ τοῦ στίχου 101).—101 ἤθελ' ἐν παλατίῳ A, ἤθελεν παλαῖν P.—106 τί ταῦτα AP. Ὁ S διώρθωσεν εἰς «σὺ ταῦτα — — ἄγγειλον» ἀλλ' ἂν τις στίξῃ οὕτω «Ἄ μανθάνεις νῦν σοῦ καθηγέτου πάρα, τί; ταῦτα κάμοι σὺν φίλῃ προθυμίᾳ ἄγγειλον, ὡς ἔχουσιν εἰδέναι θέλω», τὸ «τί», νομίζω, ἐκεῖνο ἔχει καλῶς.—114 Ἡ ἀρχὴ τοῦ στίχου τοῦτου ἐν τῷ A ἔχει οὕτω «Θεληγῆματ' εἰσί», ἐρμηνευομένου τοῦ «θεληγῆματ'» ἄνωθεν εἰς «ἀπάτ(αι)» ἀλλ' ὁ καλλιγράφος ἰδίᾳ χειρὶ ἐν τῇ ῥα παρατηρεῖ τοῦτο «γρ. στελγίσματα», παραλαβῶν ἴσως τὸ «στελγίσματα» ἐξ ἑτέρου τινὸς ἀντιγράφου, ὡς γραφὴν διπλῆν. Ἐν τῷ P μόνον αὕτη ὑπάρχει «στελγίσματ' ἐστὶ» P.—117 ἐσμὸς A, ἐσμὸς P || σέβει A, σέβη P.—118 κατάμφω AM.—129 καθῆρην A.—130 ἤμειβεν AP, ἤμειβεν M.—131 παλαιοῦ θαῦμα A.—135 τοῖσδε APM || ὑπέρτερα AM, ὑπερτέρα P.—136 σθένει AP, θέλει M.—144 πόθῳ] οὐδ' ἐν τῷ A ὑπάρχει μετὰ τοῦτο ἔλλειμμά τι, καὶ συνεπῶς ὁ ποιητὴς αὐτὸς φαίνεται μᾶλλον σχηματίσας ἐνταῦθα σχῆμά τι ἀνακόλουθον.—145 τὸ πρόσθεν A.—146 λαχοῦσα AM, λαβοῦσα P.—149 οὕτω A.—151 παγγέραςτον ἄρη A.—153 ὑψωσεν AP.—154 ἀμητόν A.—160 φῆς A.—162 ἐκκαλουμένης A.—166 οὔμενον A.—168 καθ' ἡμέραν A.—169 οἰκητήριον A.—173 τελῶν AP, τελῶν M.—175 ἔξωθεν AM, ἔξωθε P.—182 τὲ AM.—184 πρόσσω A, κατὰ τὸν F.—187 ὦδε A.—Ὁ 206-ος στίχος δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ σώματι τοῦ κώδικος A, ἐνθα τὸ κείμενον τοῦ στίχ. 205 συνενοῦται τῷ στίχῳ 207 οὕτως «ἀνορταλίζων χεῖρας εἰς τὸν αἰθέρα | εὐχὰς διεξέπεμψεν ἀξιοχρέους» ἀλλ' ὁ καλλιγράφος ἰδίᾳ χειρὶ ἐν τῇ ῥα, κατ' ἄλλο τι φαίνεται ἀντίγραφον, παρεμβάλλει μέσον ἐκείνων ἕτερον στίχον, παρέχων ἅμα καὶ τοῦ πρὸ τούτου στίχου γραφὴν διαφέρουσαν οὕτως «ἀνορταλίζων ὡς νεοσσὸς ἡρέμα | ὄλον τὸ σῶμα καὶ τὸν αἰθέρα βλέπων | εὐχὰς» κτλ. Τοῦ A ἡ γραφὴ «χεῖρας εἰς τὸν αἰθέρα» σφίζεται ἐν τῷ M οὕτω «χεῖρας εἰς τὸν ἄερα» ἐν τῷ M ὑπάρχει καὶ ὁ τῷ A ἐλλείπων 206-ος στίχος ἐντεῦθεν, ἐπειδὴ τὸ «ὡς νεοσσὸς ἡρέμα» περιττεύει, δύναται τις ἴσως ἢ τοῦτο μὲν νὰ ἐκλάβῃ ὡς ἐρμῆνευμα τοῦ «ἀνορταλίζων», ἢ νὰ ὑποθέσῃ αὐτὸ λείψανον ἑτέρου τινὸς στίχου.—207 διεξέπεμψεν A, διεξέπεμπεν PM.—211 τὴν αὐθήμερτον A, τὸν αὐθήμερτον M, τὴν ἀτέκμαρτον P. Τὸ «τὴν αὐθήμερτον» ἐν τῷ A ἐρμηνεύεται οὕτως «αὐθωρὸν ταχέως» ἀλλ' ὁ Sternbach ἀντὶ τῶν γραφῶν PM προτίμησε νὰ γράψῃ ἐν τῷ κειμένῳ τῆς οἰκείας ἐκδόσεως «λουτρὸν αὐτῆμαρ».—214 σαφῶς AM, σοφῶς P.—215 κάρτιστος A, κράτιστος PM.—221 δεῖξον AP, δεινὸν M.—222 ἐνθά που A.—224 κατηλικισμένον τὲ A.—226 ἀγχιπῶς A.—229 πολὺ A, πολλῷ P, πάλιν M.—230 ἄρας A.—231 ἐπευχαριστῶν A.—232 φρενῶν AP, φρενὸς M.—234 τρισσολαμπεῖ AM, τρισσολαμπεῖ P || θεαρχίας AP, θεουργίας M.—238 γεώδη AM, θεώδη P.—239 φανέντι APM. Ὁ Sternbach ἔγραψεν ἀντὶ τούτου «φήναντι».—240 ὑπερτέραν AP, ὑπερτέρω M.—244 δηώσαντα AM, διώσαντα P.—251 μετ' αὐτὴν A, μεταὐτὴν M, μετὰ τὴν P.—274 προμηθία A.—284 προαστίου A.—286 θ'] ἐλλείπει τοῖς κώδιξιν AM.—293 ρίψαι A.—298 ἐν τῷ A «στέρησιν» ἀντὶ «πῆρωσιν», ἀλλ' ὁ καλλιγράφος ἰδίᾳ χειρὶ ἐν τῇ ῥα λέγει «γρ. πῆρωσιν».—299 «ἄρδην» ἐν τῷ A ἀντὶ τοῦ «ἄπαν».—305 τὸ A ἐν τῇ ῥα

ἔχει τὸ «γρ. καὶ σταυρῶ πληγεῖς ἡλοισιν» ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ στίχῳ «σταυρῶ προσπαγεῖς, ἡλοῖς ἐμπεπαρμένος».—306 ὦ A.—319 τὲ A.—321 «ψόγον» ἐν τῷ A ἀντὶ τοῦ «κτύπον».—322 ἡμῶν AM.—323 πλάνη A, πλάνοι PM.—324 «ὡς ὁ» ἐν τῷ A ἀντὶ τοῦ «ὄσπερ» || ὄξυδορκία A.—327 εἰσι A.—329 «οὐδ' ὡς» A ἐν τῷ στίχῳ, ἀλλ' ἄνωθεν αὐτοῦ «γρ. οὐδεῖς» || οἰδέμην ὀρθοῦσθην A.—331 οὐδόλωσ A.—345 ἀπείροις A.—348 οὐ φησι τὸν φύσαντα καὶ θρέψαντά με.—351 συνθλάσωμεν A.—354 προαυλείου A || θύρας]· οὕτω καὶ ἐν τῷ A, ἀλλ' ἐν τῇ ῥα σεσημείωται τὸ «γρ. στέγης».—361 τὲ — — — ἔχῳι.—369 ἀνηλλάλαζε A.—370 κάραν A, κατὰ τὸν S.—373 προεξάγων AM.—374 «ἡμελημένην» ἐν τῷ A ἀντὶ τοῦ ἡλημένην.—380 καταβρώξαντες A.—383 χειρῶν ἀξία AM.—385 ἦτοι μὲν, ὡς φῆς A.—386 «προσοῦσαν» ἐν τῷ A ἀντὶ τοῦ «παροῦσαν».—391 «ταῦτά» ἐν τῷ A ἀντὶ τοῦ «πάντα».—394 ἄ δέμοι A.—400 πόλις τανῦν A.—402 ὄφλεις A.—403 οὐκ ἰήσεται A.—406 «Ὀδ' A.—407 φησὶ A.—415 πάγκρατες A.—423 ἐμμανῶς A.—430 βλέπει] πέλει A.—432 ἡχθῆρεν A.—435 ὠστανῦν A.—454 ἀπημπόληκεν A.—458 ἐλευθέρους A.—459 ὄρᾳ A, ἐρᾳ M, ἐρᾳ P.—461 τρόπῳ] θέσει A.—462 καθημέραν A.—463 Νικομήδου A.—464 ἐκπαγλουμένην A.—469 αὐτοῖς] ἐν τοῖς A.—476 διεκδρῶσκοντα] διεκθέοντα A.—479 ἐστὶ A.—480 ἰατρεύσαντες A.—482 ἀβλεπτούσας A.—483 ἄπρακτα] ἄκραντα A.—492 τοῦ] τὸ A.—496 προὔτεθεσπίκει.—497 Οἴδ' A.—520 μώμουσ] βωμούς κατασπῶν A.—522 ὑφήλιον A.—523 τεύξωσι A.—527 ἀλλοπροσάλλως ἀκλεῶν ἀναστρέφων A.—531 προσσχῶν A.—532 ἐξαναρτῆσαι A.—536 ἦ — — τήνδ' A.—538 χειραπτίας AM.—540 δυσσοματούσαις, ἐσκοτισμέναις κόραις.—545 ἄπλητα A.—546 «ἠπατημένως» ἐν τῷ A ἀντὶ τοῦ «ἠναγκασμένως».—547 Ὁ στίχος οὗτος, ὃν ὁ S ἀποβάλλει, ὡς ὄντα ὅμοιον τῷ στίχῳ 545, δὲν ὑπάρχει πραγματικῶς ἐν τῷ A.—550 κεκληκῶς A.—551 μάλα] μόνον AM.—553 λαυροστόμει AM.—556 θεοὺς] πτωχοὺς A.—558 ἀκούειν] λέγειν A.—562 πύργου A.—568 κατεδρύφαξεν] κατεδάφαξεν A, ἀλλ' ἐν τῇ ῥα «γρ. κατεδρύφαξεν».—569 συναρμόσας] προσαρμόσας A.—570 πυρφόρω AM.—576 στόμα, ναί] ὅτι ναί AM.—577 πανούργου A.—582 στοργῆς γὰρ ἡ γλωσσος ἀντὶ] στέργειν γὰρ ἄντι A.—583 ἐγὼ δὲ A.—586 θρασύστομος A.—591 παντάλαν A.—604 παθητοί] μαθητοί A.—606 ὠραίωσεν A.—612 παντεχνία A, ἀλλ' ἐν τῇ ῥα «γρ. παντευχία».—614 ἐξομεν; φράσον A. Τὸ «φράσον» ἐγράφη μετὰ ξέσμα ἐτέρας λέξεως.—617 πρὸ βήματος A.—620 κάμοι A.—622 συνάξει καὶ διαρδρώσει A.—624 φωνήσεται] φανήσεται A.—627 μύωψ] μέροψ A.—632 εὐσέβει.—635 ὁ] οἱ A.—644 ἄκρας ἐσπέρας A.—648 ἐξυπέθου] ὑπεξέθου A.—655 βροτοῖς εἶ. τοῖς ὀρωμένοις A.—656 ἔπεισεν] ἔσπεισεν A || λέγων A.—660 θλίψις AM.—661 σωτήρ] ταχὺς A || τ' αἰτουμένῳ] ταυτουμένῳ AM.—664 ἠγνοηκόσι A.—673 ἠχητικῶς εὖρ., εὖφημον μέλος A.—676 ἴσμεν αὐτήν] ἴσμεν ἴσμεν A.—677 τετηγμένον] τεθαμμένον AM.—682 πρωτεργάται] πρωτοστάται A.—685 ἠκόνουν AM.—688 ψευδεπιπλάστοις A.—690 πολύβλαστον] πολύτιμον A.—703 μᾶστιγξι A || ξάνης A.—707 θῦσον ἐλθῶν, πρὶν λαβεῖν A.—710 σοὶ A.—712 ἀθρέμμονα] ἐν τῷ A «ἀθρέμβολα» μετὰ ξέσμα ἐτέρας τινὸς λέξεως.—722 ὄσεις A.—724 φόβοι] οὕτω καὶ ἐν τῷ

Α, ἀλλ' ἐν τῇ ᾧα «γρ. φόφοι».—731 ἐπηύξω] ἐπήξω Α.—733 ταῖς σπάθαις Α.—734 προσιζούσαις] δροσιζούσαις Α.—745 ὡσπερ] ὡστις Α.—750 δυσεκλύτων] δυσαλγήτων Α.—756 θεοβρύτῳ Α.—764 μερμεριῶν] ἐρυθριῶν Α || γεννάδα Α.—769 οὐκ εἰμί Α.—770 τολμᾶς λαλεῖν Α.—775 δέσιν τῶν ὀμμάτων Α.—777 ἄστεκτον ἔσβεσε Α.—779 δεσμάτων] σφιγμάτων Α.—785 πεφραγμένῳ Α.—787 χύσιν] φύσιν Α.—790 περιστρέψαντες ἐξοπισθίων Α.—792 κείροντος Α.—793 τυράννου] τηγάνου Α.—799 οὐκ ἀφορτίστως ἴδεν Α.—801 θαρσύνοντα Α.—807 ἀρκύων Α.—808 ὄλης] ὄλος Α.—811 τουτί] τοῦ τί Α.—812 μεγιστάσι ΑΜ.—821 Οἶ — — σκηπτροκράτορ Α.—823 πόδας καὶ χεῖρας Α.—825 ὄβριμον Α.—827 βάρθη Α.—829 ἐξήραν Α.—831 ἐπευχαριστῶν Α.—839 εἴσελθε] πρόσελθε Α || τάλαν Α.—841 ἔμπληκτ' ἀκανθῶν Α, ἀλλ' ἐν τῇ ᾧα «γρ. ἔμπληκτε κἀκανθων»—846 θάρσει] θράσει Α.—847 πέμπει δὲ θῆρας Α.—848 διασπράξειν Α.—849 Ὁ στίχος οὗτος δὲν εὐρίσκεται ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Α, ἀλλὰ δι' ἑτέρας ἢ τῆς τοῦ καλλιγράφου χειρὸς εἶναι γεγραμμένος ἐν τῇ ᾧα.—850 βρυ^χμῶ δὲ συνθεύσαντα Α.—854 τὸ ξένον Α.—872 χριστοραίστης Α.—875 μεγιστότεκτον Α.—876 ξύλον Α.—877 εἶπεν γ. τ. λεπτουργία Α.—880 ὑπερτάτους] ὑπηκόους Α.—882 ἐκσφενδονηθῆ Α.—883 ἔπρακτο Α.—885 ἐκίνουν] ἐκείνον Α.—886 δ'] ἐλλείπει τῷ Α.

Οὕτως ἔχουσιν αἱ τοῦ Α διαφέρουσαι γραφαί, ἐξ ὧν, ὡς εἶναι φανερόν, τὸ ἄσμα τοῦ Γεωμέτρου καὶ συμπληροῦται καὶ διορθοῦται πολλαχοῦ καὶ εὐκταῖον εἶναι διὰ τοῦτο, χρησιμοποιοιμένου καὶ τοῦ λαυρεντιακοῦ καὶ τοῦ μαρκιανοῦ καὶ τοῦ ἐσκουριαλνοῦ ἀντιγράφου, νὰ γένηται τρίτη ἐκδοσις, ἵνα οὕτω λέγηται ὅτι ἔχομεν ἀνὰ χεῖρας τέλειον καὶ γνήσιον ὅπωςδήποτε τὸ περὶ τοῦ ἀγίου Παντελεήμονος ἄσμα τοῦ Γεωμέτρου.

Τὸ ἄσμα τοῦτο φαίνεται ὅτι ἐξετιμῆθη ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν λογίων ἐνωρίς, διότι, ἂν τις ἀποβλέψῃ εἰς τὰ ἐν τῷ Μ ἐρμηνεύματα λέξεων τινῶν, δύναται νὰ εἰκάσῃ ὅτι αὐτὸ καὶ ἐσχολιάζετο, ὅπως γένηται καταληπτόν. Καὶ ὄντως ὁ ἡμέτερος κώδιξ Α ἔσωσεν ἱκανὰ ἐρμηνεύματα, ἢ σχόλια, ἅτινα αὐτὸς οὗτος ὁ καλλιγράφος ἀντιγράφας ἐκ παλαιότερου τινὸς κώδικος ἔγραψεν ἢ ἄνω τῶν ἡρμηνευμένων λέξεων, ἢ ἐν ταῖς ᾧαις· πάντα δὲ ταῦτα τὰ ἐρμηνεύματα ἔχουσιν οὕτω·

25 πρακτικὴν] πατρικὴν.

40 ἀκεστόρων] ἰατρῶν, θεραπευτῶν.

45 Μά] Νή.

50 καλέσας] κελεύσας.

63 ἔμπαλ'] μετὰ ταῦτα.

66 ἐνστερνισμένος] οἶονεῖ ἐπὶ στήθους ἔχων, ἤγουν ἐν καρδίᾳ φέρων.

69 παλίσσυτον] ὀπισθόρμητον.

71 ἡγλαῖσμένην] ἀγαλλιωμένην.

73 γαλήνιον] ἡσυχον.

77 ἡρεμῶν] ἡσυχάζων.

80 ἔκυσεν] ἐφίλησεν.

98 δοκεύων] ἐπιτηρῶν.

104 ποδοστράβη] ποδοστράβη, ξύλον ἐν ᾧ τοὺς πόδας στρεβλοῦσι.

- 109 προμηθέως] διδασκάλου.
 132 νέκταρ] θεϊον πόμα.
 182 παλμῶ] τῷ τῆς καρδίας πηδήματι.
 190 πάντων] ἐκ πάντων.
 199 ἐξῶρτο] ἀνεπήδα.
 205 ἀνορταλίζων] ἐκτείνων ἢ κρούων.
 211 αὐθήμαρτον] αὐθωρόν, ταχέως.
 224 κατηλικισμένον] κατεφθαρμένον, καταδεδαπανημένον.
 230 ἐστίαν] οἶοναί πρὸς οὐρανόν· ἐστία δὲ κυρίως ἢ ἐσχάρα, ἀπ' αὐτῆς δὲ καὶ ὁ οἶκος. [Τὸ αὐτὸ σχόλιον καὶ ἐν τῷ M].
 232 ὠδι] οὕτως || γερουσίων] ἐντίμων, συνετῶν.
 257 τέγγων] βρέχων.
 279 ἡμπολήσατ'] ὠνήσατο.
 280 φέριστον] κάλλιστον.
 290 κάρτα] λίαν.
 293 τὸ τοῦ λόγου] τὸ τῆς δημώδους παροιμίας.
 299 λαφύσσω] ληϊζόμενος, ἐσθίων.
 324 ὀξυδορκία] τῇ προβλέψει, τῇ προφητεία.
 343 εὐφρόνην] τὴν νύκτα· ἀπὸ τοῦ πλείονα διανοεῖσθαι σκεπτομένους.
 344 ῥέζων] θεῶν.
 367 χατίζων] χηρίζων.
 371 ματεύων] ζητῶν.
 373 μάστακος] κυρίως τροφῆς (ἐν τῷ M «τὸ ὄρος»), νῦν δὲ τοῦ φάρυγγος.
 399 ἐμπεδωσάντων] ἀκριβῶς μαθόντων, εἰς πέρας ἡξάντων τῆς τέχνης.
 422 τορῶς] εὐθέως.
 429 θεόσσυτον] θεοπάροχον.
 438 ἀρμοῖ] νεωστὶ.
 456 ζευγλαν] τὴν δουλείαν.
 519 ἀτίζων] ἀτιμάζων.
 522 κυκᾶ] ταράττει.
 523 τεύξωσι] παράσχωσι.
 524 εὐεξίας] ῥώσεις, υγείας.
 529 φληναφῶν] φληνάφων.
 533 αἰνικτηρίως] ἀποκρύφως, σκοτεινῶς.
 542 ἀγκύλῳ] στρεβλῷ.
 545 ἄπλητα φαρμάσσοντες] πολλὰ θεραπεύοντες.
 559 παλιγκότῳ] περιττῶς ὀργιζόμενος.
 561 προσενέπει] προστάσσει.
 562 ἐπ' ἀκτῆς] ἐφ' ὑψηλοῦ τόπου.
 568 κατεδάφαζεν] κατέχωσεν.
 574 στρατηλατῶν] στρατιωτῶν.
 577 μάργον] φάγον ἢ φλύαρον.
 601 μεταλλεύεις] ἀνερευναῖς, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν τὰ μέταλλα συλλεγόντων.

- 604 μαθητοί] σκευαστοὶ καὶ τεχνητοί.
 605 βερεθρώδεις A] βαθεῖς, σκοτεινούς.
 608 στερεμνώσας] παγιώσας, πήξας.
 611 λευστήν] ὄρατήν.
 635 Ἐστίαν] ἤγουν τὸν Ἡφαιστον.
 644 ἠοῦς] ὄρθρου, πρωΐας.
 653 διάττων] διερχόμενος.
 660 ἀμπέχη] περιέχει ἢ συνέχει.
 661 ταυτουμένω] μεμονωμένω.
 694 πανουργία] ταῖς ὄψεσι, ταῖς θέαις.
 709 γερῶν] τιμῶν.
 712 τομά] κοπτικώτατα.
 731 παρόντας] λείπει τὸ εἶπεν.
 732 προσπεπατταλευμένον] προσηλωθέντα, ἀναρτηθέντα.
 734 μάλαις] ταῖς τρυφεραῖς.
 763 προνωπῆς] προνευκώς.
 771 χερσομόρφου] ἤγουν τῶν ἀνθρώπων τῶν τότε ἐκ τῆς χέρσου ἦτοι τῆς γῆς ὄντων.
 786 κάγκανα] ξηρά.
 797 μορμύρουσαν] πλήθουσαν || ἠρεθισμένην] ἐπαιρουμένην, ὑψουμένην.
 800 ὠρακιῶν] φοβούμενος.
 817 κάπος] πνοήν.
 820 πημονῆς ἄτερ] νόσου χωρίς.
 841 ἠλισγημένε] καταδεδαπανημένε, καταβεβαρημένε.
 844 κηλῆσαι] ιατρεῦσαι.
 867 περισκαίροντες] πηδῶντες, χαίροντες.
 870 λαβήν] ἀφορμήν.
 872 Χάρυβδις] χάσμα, βυθός.
 880 σκήπτων] προφασιζόμενος.
 881 λυχνίζοντα] λάμποντα.

Ἄ. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς.

Hdefons Veith O. S. B. (Seckau), *Die Martyrologien der Griechen*. Studien und Mittheilungen aus dem Benedictiner- und dem Cistercienser-Orden. XVII. Jahrgang, 1896, 3—4 Heft; XVIII, 1897, 1—3 Heft.

Въ западно-европейской литературѣ существуетъ немного свѣдѣній о богослужебныхъ и вообще церковныхъ книгахъ православной церкви. Послѣ книгъ Л. Аляція, Грапія, Каве можно развѣ указать на трудъ Ниля (Neale, *The office books of the holy eastern church* въ *A history of the holy eastern church*. Vol. 2. London. 1850), который, впрочемъ, мало извѣстенъ въ ученой литературѣ. Не болѣе извѣстны на западѣ Европы и отдѣльныя книги православной церкви, хотя тамъ каждый годъ выхо-